

Міністерство освіти і науки України
ПВНЗ Університет Короля Данила
БІБЛІОТЕКА

Філософські проблеми мовознавства

Тематичний список літератури

Івано-Франківськ
2019

Укладач та комп'ютерний набір:

Чікальова С.О. - бібліотекар Університету Короля Данила

Філософські проблеми мовознавства : тем. список літ. /уклад. С. О. Чікальова .- Івано-Франківськ: Бібліотека УКД, 2019. – 12 с.

*«Мова є відбиттям духу людського
і засобом для творчого перетворення
матеріального світу на світ духовний»
В. фон Гумбольдт.*

Життя кожної людини неодмінно зв'язане зі світом, суспільством, мовою як одним з необхідних засобів комунікації окремих людей і певних соціальних груп. Отже, світ, соціум і мова – це ті сфери, в яких рухається думка, тому з ними так чи інакше зв'язані всі більш конкретні проблеми людської життєдіяльності. Філософія, яка осягає в мисленні світ як цілісність, здійснює рефлексію й щодо конкретних проявів людського буття, зокрема, людського спілкування та шляхів його здійснення, тим самим формуючи специфічну галузь знання – філософські проблеми мовознавства.

Філософія мови — це не просто окремо взятий напрям філософських досліджень, але й особливий стиль філософського мислення, який пов'язаний з переважним інтересом до питань про способи побудови теорій і з вивченням принципів впорядкованості засобів вираження знань. Філософія мови бере свій початок в роботах Платона й Аристотеля, в книгах середньовічних авторів, логіко-математичних розробках Джорджа Буля і Джона Мілля. Основні проблеми і поняття сучасної філософії мови були сформульовані в працях Готліба Фреге, Джорджа Мура і Бертрана Рассела, а також — в курсі загальної лінгвістики Фердинанда де Соссюра.

Етапи становлення філософії мови:

- 80-і роки XIX століття — 30-і роки XX століття. Боротьба з неогегельянством, обґрунтування філософсько-лінгвістичних методів аналізу. Ідея Людвіга Вітгенштейна, що розвивав теорії Бертрана Рассела, Джорджа Мура, Готліба Фреге та інших авторів про те, що філософія — це процедура «логічного прояснення думок», усунення псевдопроблемних ситуацій з процесу пізнання. Зародження концепцій логічного позитивізму у Віденському гуртку (Моріц Шлік, Отто Нейрат,

Рудольф Карнап, Р. Хан, Ф. Вайсман, К. Гедель, Р. Фейгль, а також Р. Рейхенбах, Ф. Франк, Альфред Джулс Еєр та інші філософи, які співпрацювали з гуртком), що займався проблемами логічного аналізу науки. Спроби звести теоретичні положення до деяких базових пропозицій, емпіричних за змістом.

- Починаючи з кінця 30-х років ХХ ст. по 60-і роки — поворот від логічних моделей філософсько-лінгвістичного дослідження до аналізу повсякденних мов («пізній» Людвіг Вітгенштейн, Дж. Остін). Виникнення концепції «мовних ігор» як правил, що складаються в процесі людської діяльності і виражають принципи життя людини в цілому. Розвиток теорії мовленнєвих актів Р. Райла, П. Стросона та ін., які вважали, що сама логіка і структура мови базуються на деяких культурологічних передумовах. Одне з важливих місць в цей період займає теорія значення і виклику (аналізу онтологічних, наукових, етичних, релігійних тверджень), яку розробляли Сол Кріпке, Д. Каплан, Гіларі Патнем та ін., сенс якої поміщений в тому, що мова залежить від зовнішніх, соціальних феноменів, що протистоять внутрішнім явищам (таким як мислення).
- У період 70-х — 90-х років ХХ ст. філософія мови стає багато в чому психологічно орієнтованим знанням (роботи Яакко Гінтіки, Джона Серля, Деніела Деннета та інших). На перше місце виходять філософські проблеми свідомості і філософія психології.

Але мова, як один з головних інструментів буття людини у світі, стає предметом філософського дослідження лише у ХХ столітті. Американський філософ Річард Рорті вказує: «Картина античної й середньовічної філософії, що займалась речами, картина філософії з XVII по XIX ст., що займалась ідеями, і картина сучасної філософії, що займається словами, цілком правдоподібна». Таким чином, внаслідок багатовікових взаємозв'язків лінгвістичної й філософської думки сформувався один із напрямів досліджень

XX ст. — філософія мови. Філософія, яка осягає в мисленні світ як цілісність, здійснює рефлексію щодо конкретних проявів людського буття, зокрема, людського спілкування та шляхів його здійснення, тим самим формуючи специфічну галузь знання – філософські проблеми мовознавства.

Тема «філософські проблеми мовознавства» синтезує філософські, культурологічні, лінгвістичні, психолого-педагогічні засади функціонування мови як соціально-культурного феномену.

Даний рекомендаційний список літератури дає змогу поглиблено вивчити заявлену тему .

В рекомендованому списку розглядаються проблеми мовознавства з точки зору їх світоглядного та методологічного статусу. Пізнавальні або когнітивні ресурси мови досліджуються як умова можливості мислення, засіб і інструмент пізнання. Рекомендований для студентів , магістрантів, аспірантів, всіх, хто цікавиться філософськими проблемами мовознавства.

Рекомендовані книги

1. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної генології: навч. посіб. –К.: ВЦ «Академія», 2006. – 248с
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістик: підручник. – К.: ВЦ «Академія», 2004. – 344с.
3. Білецький А.О. Про мову і мовознавство: навч. посіб. для студентів філол. спец. вищ. навч. закладів. – К.: АртЕк, 1996.- 224с.
4. Дротянко Л. Г. Філософські проблеми мовознавства : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закладів. - К.: Навч. кн., 2002. –128 с.
5. Дротянко Л. Г. Феномен фундаментального і прикладного знання: (Постнекласичне дослідження). - К.: Вид-во Європ. ун-ту фінансів, інформ. систем, менеджм. і бізнесу, 2000. – 423 с.
6. Історія філософії на Україні: в 3-х томах. Т.1. – К.: Наук. думка, 1987.- 432 с.
7. Кудрявцева Н. С. Лінгвістична відносність і проблеми перекладу філософської термінології: лінгвокогнітивний підхід: монографія. – К.: Вид. дім Бураго Д., 2017. – 460 с.
8. Карпенко Ю.О. Функції мови //Українська мова: енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський. - К.: Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. – 777 с.
9. Кириченко Г. С. Нариси загального мовознавства: навч. посіб. для студентів філол. спец. вищ. навч. закл. У 2 ч. / Г. С. Кириченко, С. В. Кириченко, А. П. Супрун; за ред. А. П. Супрун. – К.: ВД «Ін Юре», 2008.- Ч.І: Мова, її будова та функції в суспільстві. – 168с.
10. Мацько Л. І., Сидоренко О. М. Українська мова: посібник. -- К.: Либідь, 1995. -- 432 с.

11.Тофтул М. Г. Логіка: посіб. для студентів вузів. -- К.: ВЦ "Академія",
1999. - 336 с.

*Література фонду бібліотеки
Університету Короля Данила*

КНИГИ

1. Булатов М.О. Філософський словник. – К.: Стилос, 2009. – 575 с.
2. Валуйський О.О. Практикум з філософії. – К.: КНЕУ, 2003. – 242 с.
3. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Герменевтика . Т. 2. – К.: Юніверс, 2001. – 467 с.
4. Гатальська Є. М. Філософія культури. – К.: Либідь, 2005. – 318 с.
5. Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика: вибр. Твори /пер. з нім. – К.: Юніверс, 2004. – 288 с.
6. Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія: підручник. – К.: Лібра, 1999. – 456 с.
7. Історія української філософії: підручник. – К.: Академвидав, 2008. – 624 с.
8. Козовик , о. Іван. Історія філософії. – Івано-Франківськ, Нова Зоря, 2008. – 440 с.
9. Микієвич Р. Проблеми сучасної філософії. – Івано-Франківськ: Івано-Франків. Теолог.-катехич. Духов. Ін.-т, 1997. – 227 с.
10. Павловський В. В. Проблеми сучасності – очима філософа: зб. наук. статей. – Чернівці: ЧТЕУ, 2007. – 204 с.
11. Петрушенко В. Л. Філософія: підручник. – Львів: Магнолія 2006, 2009, - 506 с.
12. Сілаєва Т.О., Гнаевич Н. В., Орендарчук Г. О., Сокол З. С. Філософія: навч. посіб. – Тернопіль: Астон, 2008. – 360 с.
13. Татаркевич В. Історія філософії. Т.3: Філософія ХІХ століття і новітня /пер. з пол. О. Гірний. – Львів: Свічадо, 1999. – 568 с.
14. Філософія: навч. посіб. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; за ред. І. Ф. Надольного. – К.: Вікар, 2006. – 455 с.

СТАТТІ

1. Вернудіна І. В. Проблема нових естетико-художніх вартостей в Україні на межі ХІХ – ХХ століть // Мультиверсум. Філософський альманах. Вип.7. – К., 2011. – С.187 – 196.
2. Йосипенко О. М. Мовна гра герменевтики та мовні ігри Вітгенштайна // //Мультиверсум. Філософський альманах. Вип. 10. – К., 2011. – С.14-24.
3. Клочков І. В. Культурно-історичні форми наукової раціональності в дослідженнях українських філософів (1970-190 рр.) //Мультиверсум. Філософський альманах. Вип.1. - К., 2011. – С. 113-120.
4. Кислюк К. Українська ідентичність: історико-культурні ретроспективи та сучасні перспективи // Філософ. думка. – 2018. - № 3. – С.48-65.
5. Козловський В. Погляд крізь роки і покоління шестидесятників як філософський тип // Філософ. думка. - 2012. - № 5. – С.39-64.
6. Луцький І. М. Християнські основи філософсько-правових поглядів О. Потебні // Актуальні питання вдосконалення чинного законодавства України: зб. наук. статей. – Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2011.- Вип. 27. – С. 3-8.
7. Осадчий М. Морально-етичні та філософські засади українського літературного дисидентства // Осадчий М. Україноцентризм: наук. праці, публіцистика. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – С. 25-32.
8. Просвітництво: історія, культура, ідентичність // Філософ. думка. – 2017. - № 4. – С.6-46.
9. Хорунженко О. Семантична зброя як засіб інформаційного впливу на громадян // Визвол. шлях. – 2002. – Кн.4.(квіт.) – С. 26-33.
10. Шевченко М. Ю. Феномен мови у постмодерністських концепціях Річарда Рорті [основні положення неопрагматистської герменевтики, феномен мови в концепціях сучасного мислителя США] // Мультиверсум. Філософський альманах. Вип.3. – К., 2011. – С.99-107.

Електронні ресурси

1. Від філософії буття до філософії мови: критика метафізики у М.

Хайдеггера і Ж. Дерріда. - Режим доступу :

<https://ukrbukva.net/page,4,105690-Ot-filosofii-bytiya-k-filosofii-yazyka-kritika-metafiziki-u-M-Haiydeggera-i-Zh-Derrida.html>

2. Луцький І. М. Християнські основи філософсько-правових поглядів О. Потебні / І. М. Луцький // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. - 2011. - Вип. 27. - С. 3-8. - Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvchzu_2011_27_3.

3. Мова — оселя буття духу: чому Іван Франко виступав проти двомовності. -

Режим доступу : <https://www.umoloda.kiev.ua/number/3276/188/120751/>

4. Мова є дух народу - концепція У. Гумбольдта. - Режим доступу : http://ua-referat.com/%D0%9C%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%94_%D0%B4%D1%83%D1%85_%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%83_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%A3_%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B4%D1%82%D0%B0

5. Тарас Возняк. "Філософія мови". Спроба формального підходу до опису

семантичного простору мови – Режим доступу : http://www.ji.lviv.ua/ji-library/Vozniak/mova/sproba_formal_pidhodu.htm

6. Теорія філософії мови. - Режим доступу :

<http://www.ukrcenter.com/%D0%9B%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0/%D0%A1%D1%82%D0%B5%D1%84%D0%B0%D0%BD->

[%D0%93%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B5/71120-2/%D0%A2%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F-%D1%84%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%97-%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8](#)

7. Філософія мови М. Гайдеггера. Мова як «дім буття». – Режим доступу :
<https://studfiles.net/preview/5461486/page:27>

8. Філософія Мартіна Хайдеггера. - . - Режим доступу
<https://subject.com.ua/philosophy/osnovi/87.html>

9. Філософія мови в працях Вільгельма фон Гумбольдта. – Режим доступу :
http://refs.co.ua/77353-Filosofiya_yazyka_v_trudah_Vil_gel_ma_fon_Gumbol_dta.html

10. Філософія мови . – Режим доступу :
https://www.wikiwand.com/uk/%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8

11. Філософія мови і комунікації . - Режим доступу :
https://stud.com.ua/25861/filosofiya/filosofiya_movi_komunikatsiyi